

NORDNORSK KUNSTNERSENTER

KUNST I OFFENTLIGE ROM

EN VEILEDER FOR INITIERING AV
KUNSTPROSJEKTER

Kunstverk: Nyfiken orange, 2017 - Kunstner: Ståle Sørensen
Sted: Sommerlyst skole - Oppdragsgiver: Tromsø kommune
Kunstkonsulent: Irene Rasmussen og Brith Halvorsen
Foto: Yngve Olsen Sæbbe - Materiale: Lakkert rustfritt stål

OM VEILEDEREN

.

Denne veilederen er laget spesielt med tanke på kommuner og fylker som skal ha kunst til bygninger og plasser, men vil være nyttig for alle som arbeider med kunst i offentlige rom.

Kunst som møter oss i hverdagen, der vi arbeider, går på skole og tilbringer fritid, er en berikelse. Samtidig medfører det både noen spesielle muligheter og utfordringer å plassere kunst på slike steder.

På de følgende sidene gir vi råd om planlegging, prosesser og organisering, og viser eksempler på noen ulike typer kunstprosjekter.

Framgangsmåten som er beskrevet følger en etablert praksis i arbeid med offentlig kunst i Norge, der kunstutvalg, kunstplan og kunstkonsulent er tre sentrale størrelser i prosjektene.

Kunstverk: Trykkplate for Ratkin 4, 1983 - Kunstner: Hans Ragnar Mathisen
Sted: Harstad skole - Oppdragsgiver: Harstad kommune
Kunstkonsulent: Trygve Luktvaslimo - Foto: Kjell Ove Storvik

INNHold

- 01 Kunstutvalg
- 02 Kunstkonsulent
- 03 Kunstplan
- 04 Hva trenger stedet?
- 05 Hvordan velge kunstnere?
- 06 Permanente Prosjekter
- 07 Integrert kunst- - Kunst i dialog med arkitekturen
- 08 Lek og fysisk utfoldelse
- 09 Temporære prosjekter
- 10 Kunst som stedsutvikler
- 11 Formidling - Kunst i dialog med brukeren
- 12 Forvaltning
- 13 Finansering av kunstprosjekter
- 14 Nyttig informasjon
- 15 Spør oss gjerne om råd og veiledning

KUNSTUTVALG

BESTÅR AV:

- Kunstkonsulent med kunstfaglig kompetanse
- Byggherres representant
- Arkitekt
- Brukernes representant
- Evt. representanter for ulike brukergrupper

KUNSTUTVALGET SKAL:

- Utarbeide og vedta en kunstplan
- Velge sted for kunst, kunstneriske uttrykk og kunstner/e
- Ivareta kontakt med og gi råd til kunstner
- Koordinere kunstners arbeid med resten av byggeprosjektet
- Holde ferdigbefaring, og formelt godkjenne ferdig prosjekt

KUNSTKONSULENT

Kunstkonsulenten leder kunstutvalget og sørger for at både demokratiske og kunstfaglige hensyn blir godt ivare tatt.

Kunstkonsulenten har den formelle, kunstfaglig kompetansen i prosjektet og er ansvarlig for gjennomføring innenfor gitte forutsetninger og budsjett. En viktig oppgave er å utarbeide en kunstplan, et sentralt styringsverktøy for prosjektet, samt å foreslå kunstnere til prosjektet.

Kunstkonsulenten er mellomledd mellom oppdragsgiver/kunstutvalg og kunstner(e), og bidrar til løsning av tekniske og praktiske utfordringer, sørger for dokumentasjon og utarbeidelse av kontrakter og avtaler.

Kunstverk: uten tittel, 2018 - Kunstner: Tanya Busse og Emilija Škarnulytė
Sted: Harstad skole - Oppdragsgiver: Harstad kommune
Kunstkonsulent: Trygve Luktavasslimo - Foto: Kjell Ove Storvik
Materiale: 3D-rendret trykk på laminert vinyl, 340x380 cm

Kunstverk: Jakobs stige, 2017 - Kunstner: Mikkel Wettre
Sted: Sommerlyst skole - Oppdragsgiver: Tromsø kommune
Kunstkonsulent: Irene Rasmussen og Brith Halvorsen

Foto: Yngve Olsen Sæbbe - Materiale: Anodisert aluminium og titan.

Lynnedslag er elektrisk overslag mellom to poler gjennom luft. I laboratorier kan dette gjenskapes i en høyspenningsmodell, som med mytologiske referanser kalles Jakobs stige. Den mytologiske fortellingen om Jakobs stige er knyttet til trinnene som utvikler bevissthet.

Jakobs stige er er navnet på et mønster brukt i folkekunst. Sommerlyst skole har to inngangspartier og fremstår som en gigantisk magnet der verket leder mot byggets indre.

KUNSTPLAN

SKAL INNEHOLDE:

- Kunstutvalgets sammensetning
- Beskrivelse av stedet, miljøet og brukerne
- Overordnet visjon og intensjon for kunstprosjektet
- Valg av type kunst / kunstprosjekt og plassering
- Forslag til gjennomføring
(fremgangsmåte / valg av kunstner)
- Fremdriftsplan
- Budsjett

HVA TRENGER STEDET?

Stedet er det konkrete utgangspunktet for et kunstprosjekt i offentlig rom. Stedet kan bety det aktuelle stedets historie, samfunn, topografi, funksjon, fysiske omgivelser og hvilke grupper som vil møte kunsten daglig.

Gode kunstprosjekter har et godt samspill med omgivelsene. Ved oppstart av et kunstprosjekt er det viktig å gjøre en analyse og kartlegging av stedet. Dette er en del av kunstkonsulentens arbeid, og vil ha betydning for valg av kunstnere og kunstneriske uttrykksformer.

Gatekunstneren Pøbel gjennomførte i samarbeid med Nordnorsk Kunstnersenter og lokale aktører et stort kunstprosjekt, Komafest, i Vardø i 2012. Byen har hatt stor fraflytting og nedgang i næringsaktiviteter de seneste tiårene. Mye av den eldre, verneverdige, bygningsmassen i sentrum forfaller, og det er store utfordringer knyttet til å gjøre noe med dette.

Pøbel og elleve av verdens ledende gatekunstnere forvandlet byen til et levende galleri med veggmalerier og tekster som på ulike måter prøver å fortelle en historie, kalle på smilet og vekke byen til live igjen. Derav navnet Komafest.

Bilde: Flyttebussen av Pøbel. Bussen er gravd ned i jorda ved tunellinngangen til Vardøya. Den står som en totempæl og markerer at en vanskelig periode i byens historie er over. Barnehager, skoleelever og byens øvrige befolkning har levert materiale til en tidskapsel, som er forseglet og støpt inn i flyttebussen fra 1962. Kapselen er fylt med drømmer og spådommer om fremtiden og skal åpnes etter 50 år.

HVORDAN VELGE KUNSTNERE?

1. DIREKTE OPPDRAG.

Kunstner gis oppdrag direkte, eventuelt inngås avtale om et skisseprosjekt før oppdraget. Bestillingsverk lages i utgangspunktet for et konkret sted og en konkret situasjon, og er ofte stedsrelatert.

2. INNKJØP AV FERDIG KUNSTVERK.

Eksisterende arbeider, som malerier, fotografier, skulpturer eller andre uttrykk, kjøpes inn med tanke på plassering et konkret sted.

3. GJENBRUK AV EKSISTERENDE KUNST

Kan være aktuelt for eksempel i forbindelse med flytting og nybygg

Konkurranser og prekvalifiseringer kan sikre et mangfold av ideer og gi uetablerte kunstnere en mulighet til å få oppdrag.

4. LUKKET KONKURRANSE

Et mindre antall kunstnere inviteres til konkurranse. Det tegnes kontrakt for konkurransen, og kunstnerne honoreres for utarbeidelse av et detaljert skisseforlag.

5. PREKVALIFISERING

En prekvalifisering er en offentlig utlysning av konkurranse. Her inviteres kunstnere til å sende inn en presentasjon av sin virksomhet sammen med en begrunnet interesse for det aktuelle oppdraget. Med utgangspunkt i disse presentasjonene velges så deltakere til en lukket konkurranse eller direkte oppdrag.

Kunstverk: Tankebobler på vegg, 2016 - Kunstner: May Bente Aronsen og Anders Lian

Sted: Sommerlyst skole - Oppdragsgiver: Tromsø kommune

Kunstkonsulent: Irene Rasmussen og Brith Halvorsen - Foto: Yngve Olsen Sæbbe

Material: Lakkert stål, lameller i 1mm speilstål, lakkert i to farger

Tanker bobler - en metafor for tanker, refleksjoner og undringer som strømmer gjennom hodene til alle og enhver, store og små i løpet av en skoledag

PERMANENTE PROSJEKTER

Lang levetid krever gjennomtenkt materialvalg og utførelse. For prosjektene utarbeides det en drifts- og vedlikeholdsplan som byggherre forplikter seg til å følge.

Kunstverk: Gáivuona Kafjord I, 2019 - Kunstner: Monica Edmondson,
Sted: Svenhaugen helsetunet - Oppdragsgiver: Kåfjord kommune
Kunstkonsulent: Irene Rasmussen
Foto til venstre: Ørjan Marakatt Berthelsen - Foto over: Irene Rasmussen
Materiale: lysinstallasjon, glass, Murrini, en antikk glassteknikk der man etterligner
edelstener. Utformingen av glasset er inspirert av samisk ornamentikk
fra kråkesølvbroderier og fra kofta.

INTEGRERT KUNST - KUNST I DIALOG MED ARITEKTUREN

Integrert kunst er kunst som inngår i selve arkitekturen, bygningen eller plassen.

For å lage integrerte verk i arkitektur eller utomhusområder bør kunstprosjektet komme tidlig inn i byggeprosessen, og det må være god dialog mellom alle involverte parter.

Ved større, integrerte kunstprosjekt, bør opplysninger om kunstprosjektet inngå i konkurransegrunnlaget som tilbydere av entreprisen for bygget skal forholde seg til.

Kunstverk: Crystal World 2016 - Kunstner: Gunilla Klingberg

Sted: Campus Tromsø, Medisin- og helsefagbygget (MH2)

Oppdragsgiver: UIT Norges Arktiske Universitet

Kunstkonsulent: Jenny-Marie Johnsen og Hanne Hammer Stien

Kunsthøgskolen prosjektleder: Janicke Heggem, Rudi Iversen og Nora Ceciliedatter Nerdrum

Foto: ©KORO Kjell Ove Storvik - Materiale: Gulvarbeid i betongintarsia

Mønsteret i gulvflaten er inspirert av Østens mønstertradisjoner med buddhistiske og hinduistiske symboler og viser ulike organer fra menneskekroppen som er viktig for menneskets eksistens.

LEK OG FYSISK UTFOLDELSE

En skolegård er ofte en velegnet arena for kunstprosjekter. Der ferdes både barn og voksne og som regel er skolen også brukt til ulike aktiviteter på kveldstid.

Irene Norli sin stedstilpassede skulptur Transform setter med sin spennende form og farge en signatur på skolen og uteområde. Utformingen med sitt hule indre inviterer til lek, oppdagelse og fysisk utfoldelse .

*Kunstverk: Transform 2018 - Kunstner: Irene Norli
Sted: Harstad skole - Oppdragsgiver: Harstad kommune
Kunstkonsulent: Trygve Luktvaslimo - Foto: Kjell Ove Storvik
Material: Støpt epoxy med diverse objekter, 140x140x380 cm*

Du kan undersøke med hele deg.
Du kan klatre opp på toppen.
Eller legge deg på ryggen.
Studere de små tingene på overflaten.

– Om skulpturen *Transform* i boken
om kunsten ved Harstad skole.
Forfatter: Marte Huke.

TEMPORÆRE PROSJEKTER

Ikke all kunst i offentlige rom må stå der til evig tid. Noen ganger passer et temporært kunstprosjekt laget for et begrenset tidsrom bedre. Det kan skape oppmerksomhet, undring og engasjement før det forsvinner og blir et minne.

Prosjektet Still Life av Kjell-Erik Ruud, Peder Istad og Helena Kive ga et gjenreisningshus i Finnmark nytt liv i noen måneder. Huset ble lyssatt, og en mur av 90 tonn is ble bygget rundt det. Mens isen langsomt smeltet, kunne man oppleve at huset, stedet omkring og historien kom til syne på en ny måte.

*Kunstverk: Still Life, 2011 - Kunstner: Peder Istad, Helena Kive, Kjell-Erik Ruud
Sted: Hanselv, Kvalsund kommune - Oppdragsgiver: KORO
Prosjektansvarlig: Gitte Sætre, Bjørn Follevaag - Produsent: Bo Krister Wallström
Foto: @KORO Oddleiv Apneseth - Materiale: isblokker som lyssettes*

KUNST SOM STEDSUTVIKLER

Kunst kan gi nye perspektiver i arbeid med by- og stedsutvikling, og bidra til å utvikle levende bymiljøer med menneskene i fokus. Stedsutviklingsprosjekter kan være temporære eller permanente.

Tromsø kommune har i samarbeid med KORO og arkitekturkollektivet Raumlabor utarbeidet en ny kunst- og byromsplan for Tromsø. Strategien er en del av kommunens sentrumsplan, hvor hovedfokuset er å snu byen mot vannet gjennom utviklingen av sjøfronten og skape gode møteplasser for beboere, besøkende og turister.

Festivalen Ka no? i 2017 skapte møteplasser for idéutveksling mellom kommunen, innbyggere og involverte kunstnere.

Kunstverk: 100-meterbad, 2017

Kunstnere/arkitektkollektiv: Raumlaborberlin - Sted: Nordsjeteen, Tromsø

Oppdragsgiver: Tromsø kommune i samarbeid med KORO - Foto: @KORO Annicken Vargel

Illustrasjon av Raumlaborberlin

100-meterbad var et av prosjektene under Ka No?, en todagers byromsfestival hvor installasjoner, performancer, debatter og utstillinger utforsket nye måter for bruk av utearealene i Nordbyen.

Boblen på bilde er en del av prosjektet og er et loungeområde hvor badende kunne samle opp mot før bading- og varme seg etterpå.

11 **Miniramp – Tromsø skateklubb**
Vi inviterer alle til skating i byens nyeste mini-ramp!
Det blir mulighet for å prøve brett med hjelp av oss fra klubben!
Spothunting – Tromsø Parkour
Bli med å utforske spennende steder for parkour-aktivitet.
Hvor: Nansensplass

12 **Bildeforedrag**
Hvor: Kafé Almehagen

1 **Fortauet, et mesterverk**
Etnografisk stadsvandring /performance / guidad tur om och på trottoaren.
Hvor: Fredag starter turen fra Hansjordnes bukta, og lørdag fra Bispegata

2 **Gatefotball i Bispegata**
Åpen for alla
Historisk vandring i og omkring Skippergata
Hvor: oppstart fra Bispegata

3 **Tromsø Folkekjøkken og Raumlaborberlin** inviterer deg til felles måltid, samtale og overraskelser
Hvor: Skippergata 1c

4 **Vi må leke senere**
Kristina Junttila og Kristin Tårnes åpner opp to midlertidige lekeplasser for kids i alle aldre.
Hvor: Bykiosk og vegg på maskinhallen

5 **STABBURET: Språklige aktiviteter forfatterhuset**
Skrivefelleskap i et av byens gamle stabbur fra 1830-tallet.
Hvor: Skippergata 11b, i bakgården til Hildr

6 **Lounge**
Bryggeri 13 og Insomnia
Hvor: Skippergata 15

7 **KOMINN på Skansen**
Snakk med, få info og kom med forslag til Gyllenborg og Prestvannet Bydelsråd, Bukta Vel, Tromsø kommune pop-up byutviklingskontor, Stiftelsen Tromsø gamleby, Gaisi samiske språksenter og Nordlysfestivalen.
Hvor: Skansen – hovedhuset og og åpen café bårstua

8 **Solen i Granskoven**
Utstilling; bar på kveldstid.
Hvor: Sted Kurant Visningsrom (Søndre Tollbodgate 17)

9 **100 meter bath**
Raumlabor will install a „pop up hot bath“ on the pier of the old shipyard
Hvor: On Nordsjeteen (the northern pier) / Shipyard

10 **Mearrariika by IndigeCorp**
Mearrariika er et gigakompleks med over 300 boenheter eksklusivt for samer, vakkert anlagt i Tromsøsundet.
Hvor: Nordsjeteen

KA NO ?

NORDBYEN //
BYROMSFESTIVAL //
29. & 30. SEPTEMBER 2017

FORMIDLING - KUNST I DIALOG MED BRUKEREN

Formidling kan skape sterkere opplevelser, gi mer kunnskap og bidra til en dialog mellom kunst og brukere. Det gir også et større eierskap hos de som omgås kunsten daglig.

Formidlingstiltak kan være:

- ulike typer publikasjoner i ulike kanaler, inkludert informasjon på internett
- seminarer/konferanser/foredrag
- workshop med involverte kunstnere
- omvisninger og utstillinger

På skoler kan et kunstprosjekt bli en aktiv del av undervisningen. Ved Harstad skole ble formidlingen et viktig del av kunstprosjektet. I samarbeid med Nordnorsk Kunstnersenter ble det laget både en barnebok om kunsten og en lærerveileder.

Boka gjør elevene kjent med kunsten på skolen, de skal kunne fortelle historier om den og vite noe om hva kunstneren har tenkt eller vært inspirert av. Her tas det også opp temaer, kunstneriske tradisjoner og problemstillinger rundt enkeltverkene.

I veilederen får lærerne noen verktøy til å bruke kunsten i skolehverdagen. Det gis eksempler på hvordan man kan knytte hvert enkelt kunstverk til ulike fag og områder i læreplanene.

Kom, se og vær med! – En bok om kunsten på Harstad skole

KOM, SE OG VÆR MED!

– En bok om kunsten på Harstad skole

KOM, SE OG VÆR MED! - ei bok om kunsten ved Harstad skole

Forfatter: Marte Huke

Redaktører: Trygve Luktavasslimo, Kristin Risan, Svein Ingvoll Pedersen.

Grafisk produksjon: Chili Harstad as. Foto: Kjell Ove Storvik.

Støttet av KORO

FORVALTNING

Forvaltning av kunst i offentlige rom er en oppgave som må planlegges og systematiseres. På samme måte som for bygninger må man tenke på hva de valgte løsningene vil medføre av vedlikehold og drift.

Utarbeidelse av vedlikeholdinstruks er viktig og skal blant annet sikre et godt visuelt miljø i bygget eller det offentlige rommet, optimale visningsforhold for det enkelte kunstverk og for at kunstverkenes fysiske tilstand er god.

Kunstverk: Uten tittel (Imitasjon IV+V) - Kunstner: Rina Charlott Lindgren

Sted: Harstad skole - Oppdragsgiver: Harstad kommune

Kunstkonsulent: Trygve Luktvaslimo - Foto: Kjell Ove Storvik

Material: Utskåret og bemalt relief i tre 68x50x4cm

Kunstverk: Fra en større sammenheng, 2014 - Kunstner: Bjørn Tore Stavang
Sted: Domus pisces, Meløy videregående skole - Oppdragsgiver: Gildeskål kommune
Kunstkonsulent: Siri Kvitvik - Foto: Bjørn Tore Stavang
Materiale: akryl- og oljemaling på MDF-plater

FINANSERING AV KUNSTPROSJEKTER

Offentlig kunst i Norge, i regi av Staten, fylker og kommuner, har vært – og er – finansiert gjennom særskilte finansieringsordninger knyttet til byggekostnader.

For statlige bygg settes 0,5–1,5% av byggekostnadene av til kunst. Mange kommuner har liknende utsmykningsordninger, der en fast prosentandel av et byggeprosjekt settes av til kunst for det aktuelle bygget.

Enkelte kommuner har utsmykningsordninger der en prosentandel av kommunens totale årlige investeringsbudsjett settes av i samlet pott til utsmykning. Tromsø kommune setter (per 2019) for eksempel av 1% til sin kunstordning.

Fordelen med en slik avsetning til et fond kan være at man får bedre mulighet for en mer helhetlig planlegging av kommunens arbeid med kunst. Det gir også en viss fleksibilitet ved at budsjettrammer for det enkelte utsmykkingsprosjektet i større grad kan bestemmes ut fra behovet for kunst i forhold til blant annet brukere og arkitekturen, og ikke alene ut fra byggekostnader for det bestemte bygget.

NYTTIG INFORMASJON

På Nordnorsk Kunstnersenter sin hjemmeside **www.nnks.no** ligger det ulike arbeidsverktøy under menyen Kunst i offentlig rom. Her er blant annet sjekklister, manualer og oversikter som kan være nyttige i forbindelse med igangsetting, gjennomføring og utarbeidelse av kravspesifikasjoner for kunstprosjekter.

KORO, er statens organ for kunst i offentlige rom. KORO forvalter kunst i statlige bygg og disponerer midler til kommunale og fylkeskommunale bygg og uterom (LOK-ordningen). For å utløse penger hos KORO er en søknad med utarbeidet kunstplan en forutsetning. KORO's nettsider har maler for kontrakter, en oversikt over konsulenter og en søkeportal der kommuner og fylker kan utlyse oppdrag og konkurranser.

Het det ikke utsmykning før?

Jo, men begrepet Kunst i offentlig rom, har erstattet det tidligere utsmykning, fordi det rommer mange flere typer prosjekter og fordi kunsten har mange andre egenskaper enn bare det rent forskjønnede.

 Sámegiella

 Norsk

*Kunstverk: Tiden går så fort. Tiden går så sakte. / Áigi nu hurgá. Áigi ii oba jode ge čat.
Kunstner: Kristin Tårnes - Sted: Svenhaugen helsetunet - Oppdragsgiver: Kåfjord kommune
Kunstkonsulent: Irene Rasmussen- Foto: Ørjan Marakatt Bertelsen
Film, varighet: 7:30 min (norsk) 8:30 min (samisk), høyttaler i taket
Filmen funderer på det å føle seg hjemme, å flytte fra hjemmet sitt, hva gode steder kan være
og om tiden som kan gå altfor sakte og altfor fort.*

SPØR OSS GJERNE OM RÅD OG VEILEDNING

Nordnorsk Kunstnersenter kan være behjelpelig med blant annet:

- Definere rammen for anskaffelsen
 - Utarbeidelse av utlysningstekst
 - Rekruttering av kunstkonsulent
- Veiledning om kravspesifikasjoner og tildelingskriterier
- Gjøre innstillinger ved ansettelse av konsulent/kunstner
 - Følge og veilede prosjekt
 - Kvalitetssikre kunstplanen

*Kunstverk: Mopedspeiling 2011 - Kunstner: Jorunn Sannes
Sted: Sortland ungdomsskole- Oppdragsgiver: Hadsel kommune
Kunstkonsulent: Ingunn Milly Hansen og Ina Otzko*

400 mopedspeil er montert i vinduskarmene og danner et virvar av refleksjoner langs fasaden. Ideen er å aktivere fasaden utover et estetisk uttrykk. Et inngangsparti som engasjerer og gir identitet til ungdomsskolen. Ved å introdusere et interaktivt element som spiller med elevene, omgivelsen og naturen, kobles disse sammen til en helhet.

NORDNORSK KUNSTNERSENTER

Nordnorsk kunstnersenter (NNKS) er et senter for visuell kunst som arbeider over hele Nord-Norge. Vi har administrasjon og galleri i Svolvær, Lofoten. Med samtidig kunst og kunsthåndverk som utgangspunkt driver vi en omfattende virksomhet i regionen. Blant våre aktiviteter er utstillinger, kunstprosjekter, gjesteateliervirksomhet, administrasjon av stipendordninger og salg av kunst. Vi lager også LIAF – Lofoten internasjonal kunstfestival, Norges eldste festival for visuell kunst. For kunstnere og offentlige og private organisasjoner er NNKS en viktig faglig ressurs.

Kunst i offentlige rom er en viktig del av NNKSs arbeid. Vårt mål er at flest mulig skal kunne oppleve kunst av høy kvalitet i offentlige rom i Nord-Norge. NNKS ønsker å bidra til at kunstprosjekter blir gjennomført med gode prosesser og gode kunstfaglige resultater.

NNKS er kunstnerstyrt, eierne er Nord-Norske Bildende Kunstnere (NNBK) og Norske kunsthåndverkere Nord-Norge (NKNN). Kunstnersenteret mottar grunnfinansiering fra Kulturrådet, Nordland og Troms og Finnmark fylkeskommuner, samt Vågan kommune.

*Nordnorsk kunstnersenter
Boks 285
N-8301 Svolvær*

*E-post: post@nnks.no
www.nnks.no
Telefon: 40089595*